

ברכה בשם האורחים

הרב נ. לאם,
ניו יורק

מורי ורבותי, אף אני אענה כנגד המברכים, ובשם חברי מארצות הברית אני מכיר טובה לכולכם, שקיבלתם את פנינו והזמנתם אותנו להשתתף אתכם בדו"ש זה.

אבקש לפתוח בכמה מלים לכבוד האכסניה. כבוד הוא לנו, אנשי חו"ל, שאנחנו מתארחים אצלכם בקיבוץ נהדר זה, בנוף היפה והמרענן, יחד עם אנשי "תורה ועבודה", אנשים שהגשימו במרחייהם את החזיונות הנשגבים שכולנו חלמנו עליהם; אנשים שאנחנו, בני הגולה, מכירים אותם הן מקרוב והן מרחוק.

אנחנו יודעים היטב את המבוכה בה נמצאת יהדות העולם, ואת הסכנות הצפויות לכולנו, הן במצב השורר בארץ, והן אצלנו בגולה. לא חסרות אצלנו בעיות. דווקא בימים אחרונים אלה, כשיצאנו מן הגולה, נתחדשו לנו בעיות פנימיות של שחיתות נוראה, וכדי בזיון וקצף. ליום-יומיים, ננסה להיחלץ מהעומס של דאגות יום-יום ושל הדכאון הפסיכולוגי והמצוקה הרוחנית, שהם ענייני דיומא ושהם מתחדשים חדשים לבקרים. נישא עינינו אל כמה נושאים העומדים ברומם של עולם. הפרובלמות שנדון בהן בימים אלה, הן בעיקר עניינים שבמחשבה, שברעיון, — כמו: משטר ההלכה בחברה רבת-הגוונים; אמונת חכמים, שהיא סוגיה קשה בשבילנו; על היחס בין האורתודוקסים ולא-אורתודוקסים בארץ, ולא רק בחו"ל; ועל אפשרות חידוש ויצירה בשטח של טקסים דתיים. אם כי הנושאים נראים במבט ראשון כתיאורטיים, אין זאת אומרת שהם סוגיות בחינת הלכתא למשיחתא, דברים שאין להם קשר לעלמא הדין. אדרבא, כל נושא ונושא שבחרנו בו, בהדרכת ידידנו בנימין, מגשר ומקשר את עולם המושגים הטהורים ועולם המעשה הגועש והרועש; המישור האינטלקטואלי והמישור הפרקטי והמעשי. הנושאים האלה עומדים ברומם של עולמנו, ועל-פי הטבע, הדברים יורדים מלמעלה למטה. הימים שאנחנו נקדיש לדיונים אלה, לוואי שירדו וייספגו לתוך חיינו היום-יומיים, גם כאשר כל אחד מאתנו ילך ויחזור לביתו ולעבודתו.

כדרכם של תלמיד-יחכמים, לא יהיה דו"ש זה מתובל בנימוסים יותר מן המדה — עד כדי טשטוש הגבולין בין דעות נוגדות. אדרבא, בכדי שההתמודדות תביא לידי הבהרה והבנה, יש ונחריף את הגרסאות שלנו, ויש שמתוך שיחה ינסה מישהו להפוך את הקערה על פיה בכדי שאחר כך יוכל כל אחד לדוש בה כרצונו.

מכירים אנחנו, האחים מארצות הברית, את רב ערכם של בני השיחה שלנו מן הקיבוץ הדתי. כבר יצאו לכם מוויטין מאז זכינו להכיר אתכם, או פניס-אל-פנים או מתוך הכתב. אנחנו יודעים שבדרך כלל אתם זכיתם לעדכן את השיטות שלכם ואת דעותיכם, כך שלא נשמע מכם דברים שגריתיים, או את אותן הנוסחאות שהיו תופסות מלפני 30-40 שנה, אבל אינן רלבנטיות היום. למעשה, עלינו לזכור, כמו שאמר מורל'ה בראון בהרצאה אחת, שכשכולנו התחלנו את דרכנו היתה קיימת הבעיה הגדולה של הארץ. כעת הבעיה היא לא כל כך הארץ, אלא הבעיה היא: העם. זה מה שמעסיק את כולנו.

תפקידם של דברי פתיחה אלו, אינם לחדש משהו במישור הסובסטנטיבי, אלא לשמש, כפי שביקש ממני בנימין, כעין מבוא למה שיבוא אחר כך. יורשה לי, איפוא, רבותי, להתוות כמה קווים כלליים, כעין מתודיקה לשיחה. בסוף המאה ה-18 ובראשית המאה ה-19, כשהתלקח בעולם היהודי הפולמוס החסידי, הופיע ספר פסבדראפיגרפי בשם "מצרף עבודה", ששימש כצעד לקראת הדושיה שגייס בין העולם החסידי ובין עולם המתנגדים. שם סוכם באופן ממצה, ענין היסודות לויכוח טהור ויעיל. בספר קטנטן זה, ואחר כך בספר אחר בשם "משיבת נפש", נזכרו 4 גדרים של הויכוח, ואלה הם:

אחד — לעזוב את השנאה, כי השנאה תעוות את העינין. שני — להסיר כעס מליבך, שלא יסירך מדרך האמת. שלישי — אל תבקש גדולה לעצמך, ובפרט התנשאות. רביעי — שלא לאהוב את הנצחון, כי מי שרוצה בנצחון אינו הולך אחר האמת.

אצלנו, רבותי, אין הגדרים האלה תופסים כל עיקר, כי אין מי שיחשוד משהו מאיתנו בשנאה, בכעס, בהתנשאות או בשאיפת נצחון. בכל זאת, כדאי שלא להסיח דעת מהמטרות, אשר הגדרים האלה באו לשמור עליהן. מה שכן דרוש מאתנו, לפי עניות דעתי, הוא לא לזלזל בבעיות המטרידות את הזולת. יכול אני לתאר לעצמי שבני ארץ ישראל ילעגו לנו, בני הגולה, על טיב הפרובלימות שאנחנו מחשיבים אותן כראויות לתשומת לבנו, וכן להיפך — שבני הגולה יתייחסו לפרובלמטיקה של בני ארץ ישראל כאל פלפוליסרק שאינם באים בחשבון. אבל זה אסור לחלוטין, אם אמנם נרצה שהסימפוזיון שלנו יתנהל כדושיה — ולא כשני מונולוגים סימולטניים.

למעשה, רוב הנושאים שנקבעו הרי הם מציאותיים לגבי שני הצדדים של השיחה, אבל ייתכן שהערכותינו אותם וגישותינו אליהם יהיו שונים זה מזה כשם שפרצופיהם של אנשים אינם דומים זה לזה. מה שמעיק עליך, אולי לא מעיק עלי, אבל עצם העובדה שזה מעיק עליך — הופכת את הבעיה לבעיה מציאותית ועלי להתייחס אליה בכובד-ראש.

עם הערות אלו שאולי הן מיותרות לגמרי, לאשרנו, אנחנו שמחים לגשת לענין שלשמו הזמנתם אותנו. לבסוף אביע בשם חברי מארצות הברית את תקוותנו להצלחה, כשאני מעלה על זכרוני את הספור הנפלא של ש"י עגנון המנוח, מתוך "אורח נטה ללון". בודאי אתם זוכרים את הספור על ההרפתקאות של היהודי היושב לו בגליציה, בבית הכנסת שנתרוקן מכל מתפלליו, והוא שומר רק על המפתח של בית המדרש. לבסוף, שואלת אותו אשתו: למה לך לשמור כל-כך על המפתח? הוא משיב שלמרות שבית-המדרש כמעט ריק עכשיו, הרי קבעו חז"ל בגמרא (מגילה) שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבגולה שייקבעו בארץ ישראל, ואני שומר על המפתח עד היום ההוא כשכולנו נהיה בארץ ישראל, יחד עם בתי המדרש.

למי מאתנו יש בית מדרש מלא בעיות; למי מאתנו יש במוחו ובליבו בית כנסת סגור מרוב צער; ולמי מאתנו יש מפתח. הבה נעשה שידוכים — את המפתחות לבתי הכנסת, לחדרים הסגורים, לחדרי-לבנו הפרובלמטיים, וכך נוכל להיעזר זה בזה כתוצאה מהשיחות האלה. יהיו לרצון לכולנו.